

22. The Center for Citizen Diplomacy [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.centerforcitizendiplomacy.org/>

23. United Nations Department of Economic and Social Affairs [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.un.org/development/desa/en/>

References

1. Gucal S. A. Publiczna dyplomacja jak suchasnyj priorytet zovnishn'oi' polityky derzhavy / Gumanitarni aspekty globalizacii' / Strategichni priorytety, №3 (16) / UDK 327:341.462.1. – 2010. – S.106–113.

2. Litra L. Kononenko Ju. Twtiter–dyplomacija Jak novitni tehnologii' mozhut' posylyty mizhnarodni pozycii' Ukrai'ny? / L. Litra, Ju. Kononenko [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://iwp.org.ua/img/policy_brief_1_01_23_ok.pdf

3. Rozumna O. P. Dosvid funkcionuvannja jevropejs'kyh instytutiv kul'turnoi' dyplomacii': vysnovky dlja Ukrai'ny. Analitychna zapyska / Nacional'nyj instytut strategichnyh doslidzhen' / serija «Gumanitarnyj rozvytok», №10. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.niss.gov.ua/articles/1649/>

4. Cuhorol's'ka I. Ju. Gromads'ka dyplomacija jak chynnyj demokratyzacii' politychnoi' systemy Ukrai'ny / Nacional'nyj universytet «L'vivs'ka politehnika» [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/02/dis_sukhorolska.pdf

5. Ukrai'ns'ka dyplomatychna encyklopedija: u 2 t. / [redkol.: L. V. Gubers'kyj (golova) ta in.]. – K.: Znannja Ukrai'ny, 2004. – T.1. – 760 s.

6. Cvetkova N. A. Programmy Web 2.0 v publichnoj diplomatii SSHA / N. A. Cvetkova // SSHA. Kanada: jekonomika, politika, kul'tura: nauchnyj i obshhestvenno–politicheskij zhurnal. – 2011. – №3. – S.109–122.

7. Civatyj V. G. Publiczna dyplomacija: tradycii', trendy ta vyklyky (dosvid i priorytety dlja Ukrai'ny) / UA Foreign Affairs [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: uaforeignaffairs.com.ua/ekspertna–dumka/view/article/publiczna–dyplomacija–tradycii–trendi–ta–vikliki–dosv/

8. About U.S. Public Diplomacy / Public Diplomacy Achievement Awards [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://pdaa.publicdiplomacy.org/?page_id=6

9. «Cultural Diplomacy: does it work?», A Note by the Director / Ditchley Foundation [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.ditchley.co.uk/conferences/past–programme/2010–2019/2012/cultural–diplomacy>

10. Brown J. The purposes and cross–purposes of American public diplomacy / American Diplomacy [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.unc.edu/depts/diplomat/archives_rol/2002_07–09/brown_pubdipl/brown_pubdipl.html

11. Christelle M. Jovenir «Diaspora Diplomacy: Functions, Duties, and Challenges of an Ambassador» / Understanding Diaspora Diplomacy [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: https://www.academia.edu/13397113/Diaspora_Diplomacy

12. Deborah Lee Trent «American Diaspora Diplomacy» / Netherlands Institute of International Relations 'Clingendael', ISSN 1569–2981

13. Dictionary of International Relations Terms, Department of State Library, 3rd Edition, 1987. – 115 p.

14. History of Public Diplomacy / UCD School of History and Archives [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: www.ucd.ie/t4cms/Public%20Diplomacy.pdf

15. Jian Wang. Telling the American story to the world / Wang Jian // Public relations review. – March, 2007. – Vol.33. – Issue 1. – P.21–30.

16. Joan Nelson / Beyond Conditionality: Foreign Aid and the Changing Global Agenda // Harvard International Review / Iss.05.2006. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://hir.harvard.edu/foreign-aid-in-the-1990sbeyond-conditionality/?page=article&id=1117>

17. Kishan S. Rana «21st Century Diplomacy: A Practitioner's Guide» / EISBN: 978–1–4411–4924–4, 2011. – 373 p.

18. Lüfkens M. The Digital Diplomat: Connected and on Twitter / Open Canada [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <https://www.opencanada.org/features/the-digital-diplomat-connected-and-on-twitter/>

19. Nye Joseph. America's Information Edge / Joseph Nye, W. Owen // Foreign Affairs. – 1996. – March–April. – P.21. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/1996-03-01/americas-information-edge>

20. Routledge handbook of public diplomacy / edited by Nancy Snow, Philip M. Taylor / ISBN 0–203–89152–X Master, e–book, Taylor & Francis e–Library, 2008. – 382 p.

21. Shengjun Z. Civil diplomacy gets more active in international affairs / Social Sciences in China Press [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.csstoday.net/Item/33751.aspx>

22. The Center for Citizen Diplomacy [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <https://www.centerforcitizendiplomacy.org/>

23. United Nations Department of Economic and Social Affairs [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <https://www.un.org/development/desa/en/>

Opanasiuk O. I., assistant professor at the Department of international organizations and diplomatic service, Institute of International Relations of Kyiv National Taras Shevchenko University (Ukraine, Kyiv), o_radlinska@ukr.net

Features of modern public diplomacy

Active use of tools of public diplomacy aimed to shape public opinion, the country's image abroad and establishment of dialogue between government and non–public is nowadays a current trend in diplomacy. The article covers the issues of evolution of the «public diplomacy» concept and investigates its basic components, revealing the potential of public diplomacy in its relations with other states.

Keywords: public diplomacy, cultural diplomacy, diaspora, digital diplomacy.

* * *

УДК 32:351(477)

Петренко І. І.,
кандидат політичних наук, викладач кафедри
політичних наук філософського факультету,
Київський національний університет
ім. Тараса Шевченка (Україна, Київ),
i.i.petrenko@icloud.com

ПОНЯТТЯ, ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ ТА ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ АНАЛІЗУ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

Досліджено підходи до визначення поняття «аналіз публічної політики». Виокремлено та проаналізовано основні складові цієї категорії. Запропоновано авторське визначення поняття «аналіз публічної політики». Виокремлено та охарактеризовано функції аналізу публічної політики. Досліджено підходи провідних дослідників до виокремлення визначальних ознак аналізу публічної політики. Визначено та описано основні характеристики аналізу публічної політики як особливого різновиду аналітичної діяльності.

Ключові слова: аналіз публічної політики, аналіз, політика, публічна політика, суспільні проблеми.

Ефективне публічне управління можливе лише за умови його наукового супроводу. Сьогодні державні службовці, які приймають суспільно–важливі рішення на всіх рівнях державної влади у зв'язку зі складністю суспільних проблем потребують науково обґрунтованих рекомендацій з боку висококваліфікованих фахівців. Таких спеціалістів також потребує і саме суспільство, що прагне ефективно впливати на владу і домагатися вирішення важливих суспільних проблем чи задоволення нагальних суспільних потреб.

Все це зумовило становлення проблеми публічної політики як окремого об'єкта наукового пошуку та практичної діяльності. Інституціональні можливості окремих наук виявляються недостатніми для здійснення комплексних досліджень проблем публічної політики в умовах трансформаційних змін. Використання методів аналізу політики, що сприяють створенню міждисциплінарних зв'язків, дає можливість усунути обмеження, притаманні вузькоспеціалізованим галузям наукового знання. Це дозволяє гармонізувати їхні досягнення у загальному синтезі, що сприятиме ефективнішому використанню принципів наукового пізнання для

прискорення процесу державотворення, оптимізації ходу реформаційних перетворень з найменшими витратами для суспільства.

Аналіз публічної політики як окрема, хоча ще не самостійна, наука сформувалася у середині ХХ століття. За двадцять наступних років з часу виникнення ця наука отримала виразне інституційне наповнення. Саме в цей час відбувається підвищення дієвості й результативності систем державного управління розвинених країн внаслідок впровадження нових управлінських технологій, які базувалися на демократичності та прозорості процедур вироблення публічних рішень. Були створені спеціальні експертно-аналітичні установи, в яких працювали суспільствознавці, що розробляли практичні поради щодо суспільного устрою, унеможливлення соціально-політичних конфліктів, революцій та війн. Вони досліджували актуальні суспільні проблеми і виробляли альтернативи потенційних рішень, перевіряли їх, будували моделі політики і проводили соціальні експерименти.

Проблематиці аналізу публічної політики присвячені праці таких відомих закордонних і вітчизняних вчених як: К. Вайс, А. Віддавскі, Д. Веймер та А. Вайнінг, Е. Ведунг, Б. Гогвуд і Л. Ган, М. Говлет, В. Дан, Т. Дай, С. Туронок, Л. Пал, О. Валецький, Т. Брус, О. Дем'янчук, Ю. Кальніш, О. Кілієвич, С. Паттон, В. Ребало, В. Романов, В. Рубанов, О. Рудік, Д. Савіцькі та В. Тертичка.

Сучасний термін аналіз політики перше було вжито Ч. Ліндбломом у 1958 році. Саме аналіз політики привернув увагу до соціальних наук як засобу зробити кращим життя суспільства. Розвиваючись вже понад п'ятдесят років аналіз політики виробив систематизований комплекс критеріїв, принципів, правил та процедур дослідження й розв'язання суспільних проблем. Але ще й досі виникає багато дискусій з приводу визначення понять і категорій, предметної сфери, методології, технології проведення, загалом місця в системі наук про суспільство. Отже, метою нашого дослідження є визначення поняття «аналіз публічної політики» виокремлення його функцій та визначальних характеристик.

Щодо трактування поняття «аналіз публічної політики» серед вчених немає сьогодні єдиної думки. Це пов'язано як з особливостями перекладу категорії «public policy analysis» з англійської мови, так і з мовністю політичної аналітики в Україні загалом.

З поняттям «аналіз» (analysis) як складової словосполучення аналіз публічної політики все більше менш зрозуміло. В даному контексті термін «аналіз» вживається у широкому значенні як детальне, комплексне вивчення будь-якого об'єкту з метою зрозуміти, досягнути його природу чи визначити його суттєві характеристики (поглиблене дослідження чого-небудь). І особливих дискусій тут бути не може. Деяко інша ситуація з поняттям «public policy».

В англійській мові слово політика має три основні відповідники (значення): 1) polity (зміст політики) – це політична організація того чи іншого суспільства, тобто система принципів і норм, інститутів та механізмів, що об'єднують людей у політичну спільність; 2) politics (політичний процес) – це функціонування політичної системи суспільства, діяльність її суб'єктів,

взаємовідносини різних соціальних груп та індивідів з приводу використання інститутів публічної влади задля реалізації своїх інтересів; 3) policy (продукт діяльності політичної системи – курс, напрям і план дій) – це конкретні регулятивні та розподільчі рішення й дії, що створюють політику держави механізмами прийняття і технології реалізації публічних рішень, оцінку їх ефективності та прогноз соціальних наслідків [Див.: 1; 2; 16]. В українській ж мові для всіх цих іпостасей використовується лише одне слово – політика.

Виходячи з таких підходів ми можемо виокремити два важливі аспекти, на які може бути спрямований аналіз в політиці. Мова йде, по-перше, про публічну владу, а саме про питання її здобуття і використання (тобто функціонування політичної системи), та, по-друге, про керівництво та управління суспільством, а саме про конкретні регулятивні та розподільчі рішення (тобто продукт діяльності політичної системи), зокрема у формі державної політики, спрямовані на вирішення суспільних проблем і задоволення нагальних суспільних потреб. Окрім того, аналіз може бути теоретико-пізнавальним, тобто спрямованим безпосередньо на зміст політики і досліджувати політичну організацію того чи іншого суспільства без звернення до чітко локалізованих в часі і просторі проблем [Див.: 1; 16].

У даному контексті, змістовно аналіз публічної політики спрямований на вивчення процесів управління і керівництва суспільством, тобто на конкретні регулятивні і розподільчі рішення (продукт діяльності політичної системи), що вирішують ті чи інші суспільні проблеми (прикладні – тобто чітко локалізовані в просторі і часі).

Також не дуже зрозуміло, як правильно перекладати – публічна чи державна політика. В Україні склалася традиція вживати поняття «public policy» як державна політика. Саме так його перекладає і використовує в своїй монографії український вчений та відомий дослідник даної проблеми В. Тертичка [Див.: 15]. «Англо-український глосарій термінів і понять з аналізу державної політики та економіки», укладений О. Кілієвичем, визначає «public policy analysis» як аналіз державної політики [Див.: 9]. Хоча деякі вчені, зокрема О. Дем'янчук, наполягають на необхідності вживати термін «public policy» як публічна політика [Див.: 7]. Такий підхід можна аргументувати тим, що головною характеристикою державної політики сучасної демократичної держави має бути публічність, тобто відкритість для суспільства, його крити та пропозицій, а громадські консультації та громадська експертиза мають бути невід'ємними компонентами процесу вироблення державної політики у будь-якій сфері.

Крім того, сучасна управлінська наука переживає перехід від парадигми державного управління до парадигми публічного адміністрування, яка фактично позбавляє державу монополії на прийняття та реалізацію публічних рішень. Тому в даному контексті слушним буде вживати поняття публічна політика, яка передбачає взаємодію багатьох акторів (політичних партій, груп інтересів, громадських організацій, держави тощо) у процесі вироблення державного курсу.

На основі вищезазначеного спробуємо дати робоче визначення даному поняттю: публічна політика – це сукупність пов'язаних єдиними цілями, принципами

та методами здійснення регулятивних і розподільчих рішень та дій вищих органів державної влади (в першу чергу уряду), прийнятих за участі експертно-аналітичних структур і громадянського суспільства й спрямованих на вирішення суспільних проблем [Див.: 11, 12].

Деякі автори також вживають поняття «аналіз публічної (державної) політики» або просто «аналіз політики». В Україні більшого поширення набув саме термін «аналіз публічної (державної) політики», тобто з уточненням про яку саме політику йде мова. Такий підхід є логічним зважаючи на широту значень категорії «політика» в українській мові.

Визначивши основні складові поняття «аналіз публічної політики», спробуємо синтезувати їх в єдине ціле і дати комплексну дефініцію даного терміну. Для цього розглянемо основні підходи до визначення аналізу публічної політики закордонних і вітчизняних авторів.

Д. Макрей і А. Дж. Уайлд розглядають аналіз публічної політики як процес використання причин та даних задля вибору найкращого напрямку політики серед кількох альтернатив для вирішення конкретної проблеми у сфері політики [17, с. 14]. Д. Веймер та Е. Вайнінг визначають аналіз політики як пораду щодо державних рішень, орієнтовану на клієнта й базовану на суспільних цінностях [4, с. 11–12]. Американський дослідник В. Вільямс вважає, що аналіз публічної політики є способом поєднання наявної інформації і результатів конкретних досліджень з метою створення основ для прийняття політичних рішень (через зіставлення можливих альтернатив) і визначення потреби в інформації, що стосується політики на майбутнє [Цит. за: 8, с. 59]. Л. Пал розглядає аналіз політики як кваліфіковане застосування інтелекту до суспільних проблем [11, с. 41–45]. В. Данн визначає аналіз публічної політики як діяльність зі створення знань про процес вироблення публічної політики й у ході цього процесу [6, с. 23]. Канадський дослідник П. Браун розглядає аналіз політики як складову політичного менеджменту, яка покликана суттєво покращувати керівництво, як ключову функцію ефективного політичного керівництва [3, с. 19–23]. Такі дослідники як С. Паттон та Д. Савицькі визначають аналіз публічної політики як процес, за допомогою якого визначаються та оцінюються альтернативні напрямки політики або програми, спрямовані на зменшення або вирішення соціальних, економічних або фізичних проблем [18, с. 17].

Більшість визначень аналізу публічної політики західних вчених є дуже загальними і не розкривають сутність даного поняття в повному обсязі. Вони більше стосуються інформаційно-аналітичної сторони аналізу і ігнорують саму предметну сферу даного виду експертно-аналітичної діяльності.

Б. Гогвуд та Л. Ган акцентують увагу на рекомендаційному характері, на прикладній, соціально-значущій, багатодисциплінарній, інтегративній й націленій на вирішення проблем природі аналізу політики. Вчені також піднімають питання про різні способи використання терміну «аналіз політики», а саме: 1) аналіз політики як дослідження змісту політики – акцент робиться на походженні певної політики, її намірах та управлінні; 2) аналіз політики

як дослідження процесу політики – акцент робиться на тому, як насправді реалізується політика з позиції дій різних агентів на кожному етапі; 3) аналіз політики як дослідження продуктів політики – метою цих досліджень є визначення схеми розподілу видатків або інших показників продуктів політики; 4) аналіз політики як дослідження процесу оцінювання – метою цих досліджень є надання оцінки певній державній програмі з погляду того, якою мірою її результати збіглися з цілями політики; 5) аналіз політики як засіб здобуття інформації для вироблення політики, тобто засіб збору та аналізу даних з метою допомогти ухвалити рішення щодо політики або дати поради щодо наслідків альтернативної державної програми; 6) аналіз політики як обстоювання процесу – метою є не стільки розуміння процесу вироблення політики, скільки його зміна в бік підвищення раціональності (наголос робиться на тому, як треба виробляти політику); 7) аналіз політики як обстоювання політики – передбачає використання аналізу в аргументації на користь певної політики; 8) аналіз політики як аналіз – передбачає вторинну індукцію у формі критичних оцінок припущень, методології та обґрунтованості аналізу політики [Див.: 5, с. 3–48].

Спираючись на дослідження зарубіжних науковців можемо сказати, що вони уявляють аналіз політики як діяльність з генерації й презентації інформації в такий спосіб, щоб удосконалити базис, на якому виробники політики роблять свої судження. Він передбачає використання інтуїції та судження й охоплює не лише перевірку політики через розклад її на складові частини, але й розробку і синтез нових альтернатив політики. Аналіз публічної політики може бути спрямований як на вироблення дієвої публічної політики в тій чи іншій сфері суспільного життя, так і на дослідження і оцінку вже впровадженої публічної політики й програм.

Вітчизняні науковці дають більш широкі визначення аналізу публічної політики. Так, український дослідник В. Тертичка визначає аналіз державної політики як пораду-рекомендацію щодо альтернативи-стратегії напрямку діяльності державних інституцій, зорієнтовану на вирішення проблеми чи сукупності проблем, яка ґрунтується на суспільних цінностях [15, с. 84]. Інші українські дослідники зазначають, що аналіз державної політики – це кваліфікована оцінка змісту та розвитку державної політики на всіх етапах її впровадження, впливу на задіяні суб'єкти політичного процесу за їх інтересами і потребами, передбачення ймовірних результатів здійснення з метою запобігання небажаним наслідкам і вчасного внесення коректив у виконання на основі використання наявної інформації і конкретних даних, зібраних у процесі дослідження [13, с. 18]. Існує і таке визначення аналізу державної політики як цілеспрямованої інтелектуальної та практичної діяльності з метою створення, критичного оцінювання та поширення знань стосовно процесу вироблення і здійснення державної політики [14, с. 25].

Українські вчені зазначають, що аналіз державної політики є складним процесом пізнавальної діяльності, який відбувається шляхом визначення, осмислення, оцінювання широкого спектра засобів, за допомогою яких політичні проблеми визначаються, спрямовуються,

розв'язуються, переглядаються або корегуються. Водночас він передбачає дослідження тих соціальних чинників, які задіяні в даному процесі й активно чи пасивно на нього впливають [8, с. 60]. Визначивши ці дві складові вчені дійшли висновку, що аналіз державної політики, як і сама політика, може бути визначений як наука і мистецтво. Варто також сказати, що основою ефективного здійснення аналізу публічної політики виступає гармонійне поєднання науково-теоретичних знань і практичних навиків.

У першій систематизованій збірці документів і матеріалів щодо аналізу публічної політики в Україні, аналіз публічної політики розглядається як комплекс процедур, що стосуються вироблення рекомендацій (порад) органам влади щодо найкращого, з-поміж можливих, курсу дій – державну політику загалом та її окремі складники, а також питань оцінювання, моніторингу результатів і наслідків виконання державно-управлінських рішень задля покращення показників суспільного розвитку. Рекомендації щодо «найкращого» вибору мають базуватися на суспільних цінностях, на суспільному й соціальному виборі, який зроблено в демократичному суспільстві. Важливою характеристикою аналізу державної політики є його публічність – залучення широких верств громадськості, експертів, науковців, недержавних організацій до дискусій, що передують ухваленню рішень [1, с. 4].

Таким чином, на основі вищезазначеного спробуємо дати узагальнююче визначення даному поняттю: аналіз публічної політики – це специфічний різновид аналітичної діяльності, спрямований на розробку, впровадження, вивчення та пояснення публічної політики, за допомогою комплексного дослідження суспільних проблем та вироблення рекомендацій компетентним органам і посадовим особам, що приймають публічні рішення.

Давши визначення поняттю «аналіз публічної політики» варто визначити його функції. На нашу думку в даному контексті слушним є підхід українських вчених, які функціональне призначення аналізу публічної політики вбачають в:

- одержанні інформації необхідної для обґрунтування цілей і формування завдань державної політики й управління;
- визначенні найбільш реалістичного змісту державних проблем та ефективних шляхів їх вирішення, аргументує прийняття публічних рішень;
- упередженні від необ'єктивності і суб'єктивізму у процесі визначення і реалізації державної політики;
- виявленні соціальних резервів та використанні їх для підвищення ефективності соціального управління;
- інформуванні суб'єктів здійснення публічної політики про можливі і реальні відхилення від прогностичної моделі впровадження політики у життя;
- виявленні чинників та причин, що сприяють, або ускладнюють впровадження державної політики для своєчасного вживання відповідних заходів з боку керуючої системи;
- підвищенні ефективності та результативності публічної політики на основі науково-обґрунтованих міркувань про можливі варіанти її здійснення, розробку рекомендацій щодо її практичної реалізації [8, с. 64–65].

Окрім означеного можна додати ще такі напрями функціонального призначення аналізу публічної політики:

- сприяє ефективному використанню принципів наукового пізнання для прискорення процесу державотворення, оптимізації ходу реформаційних перетворень з найменшими витратами для суспільства;

- підвищує дієвість та результативність системи публічного управління, сприяє впровадженню нових управлінських технологій, базованих на демократичності та прозорості процедур вироблення публічних рішень;

- дає можливість громадянському суспільству активно долучатись та контролювати процеси вироблення й прийняття важливих державних рішень. Участь громадянського суспільства набуває зовсім іншого вигляду ніж просто протестна активність, вона стає інтелектуальною, її головним інструментом стає експертно-аналітична діяльність, яка дає можливість фахово підходити до вирішення будь-яких суспільно-значимих проблем і ставити правильні (обґрунтовані, розумні, своєчасні, адекватні) вимоги владі.

Давши визначення поняття «аналіз публічної політики», виокремивши його функції можна перейти до визначення його характерних ознак (особливостей), що вирізняють його з-поміж інших видів аналітичної діяльності. Перед тим як запропонувати узагальнюючий підхід варто розглянути думки з цього приводу провідних дослідників.

В. Данна зазначає, що аналіз політики використовує різноманітні методи досліджень і докази з метою створення й поширення інформації, що може бути використана в конкретній політичній ситуації для розв'язання державних проблем. Дослідник вважає, що основною характеристикою аналізу політики є його систематичність, але робить зауваження, що аналіз політики не є суто раціональним процесом. Автор також говорить, що необхідно відрізнити аналіз політики від політичних порад, які засновані на аналізі і які є процесом значно простішим [6, с. 19–23].

В. Данн зазначає, що розв'язання проблем є ключовим елементом методології аналізу політики. Окрім того, констатує автор, аналіз політики має велике значення у якості методології постановки проблем як складової частини пошуку рішень. Методологія аналізу політики запозичує досвід та інтерпретує елементи багатьох дисциплін: політології, соціології, економіки, філософії.

Аналіз політики має описувальний і нормативний характер, тобто спрямований на пошук знань про причини й наслідки державної політики та здійснює аналіз інформації стосовно цінності державної політики для минулих, сьогоденних й майбутніх поколінь. Ще аналіз політики намагається створити знання, що підвищує ефективність процедур вибору між альтернативами державної політики [6, с. 24].

В. Данн визначає, що аналіз політики виходить за межі інтересів традиційних наукових дисциплін до пояснення емпіричних закономірностей через намагання не лише комбінувати й трансформувати зміст і методи декількох дисциплін, але й створювати політико-релевантну інформацію, що може використовуватись для розв'язання проблем у специфічному політичному контексті. Більш того, продовжує автор, цілі аналізу

політики виходять за межі творення «фактів»; аналітики політики намагаються також створювати інформацію стосовно цінностей і пріоритетних способів дії. Таким чином, підсумовує дослідник, аналіз політики включає в себе як оцінювання політики, так і рекомендації щодо політики [6, с. 84].

Досліджуючи аналіз політики Б. Гогвуд та Л. Ган зосереджують увагу на таких основних характеристиках аналізу політики: 1) прикладна орієнтація, зосередження на проблемі; 2) міждисциплінарний та багатодисциплінарний характер; 3) аналіз політики передбачає планування, чутливе до політичного середовища; 4) орієнтація на клієнта [5, с. 49].

Д. Веймер та Е. Вайнінг зазначають, що аналіз політики як професія характеризується такими ознаками: 1) головною метою є аналіз і подання альтернатив, доступних політичним діячам, для розв'язання державних проблем; 2) клієнтом є конкретна особа або колектив (установа), що ухвалює державно-політичні рішення; 3) стиль роботи аналітиків політики характеризується як синтез існуючих досліджень і теорій для оцінки наслідків альтернативних варіантів державної політики; 4) закінчення аналізу зазвичай пов'язане з конкретними практичними рішеннями; 5) недалекоглядність, породжена браком часу та орієнтацією на клієнта [4, с. 14].

Г. Лассвелл, ведучи мову про науку предметом якої є державна політика визначав такі її характерні риси: 1) мультиметодність; 2) мультидисциплінарність; 3) зосередження на проблемі; 4) прагнення змалювати контекст процесу здійснення політики, варіанти політики та наслідки політики; 5) об'єднання – як мета – знань у всеохоплюючу дисципліну для аналізу варіантів публічного вибору й прийняття рішень, і тим самим допомога у демократизації суспільства [Цит. за.: 8, с. 17–18].

Л. Пал зазначає, що аналіз політики є пізнавальною діяльністю, яка передбачає вивчення та осмислення політичних проблем, тобто того як вони визначаються, спрямовуються, розв'язуються і переглядаються. Далі вчений говорить, що аналіз політики є колективною діяльністю, тобто на базовому рівні його можуть здійснювати і окремі особи, але їхня праця увійде до контексту колективного знання, адже аналіз політики дуже багатогранне явище, а проблеми політики є дуже складними, багатоваріантними і передбачають взаємодію багатьох суб'єктів. Окрім того, суспільне значення проблем політики теж обумовлює колективність аналізу політики. Аналіз політики також повинен бути переконливим та максимально об'єктивним, що, в свою чергу, вимагає застосування кваліфікованих знань (професійна майстерність та здоровий глузд). І останньою особливістю аналізу політики Л. Пал називає спрямованість на суспільні проблеми, тобто всі проблеми, з якими має справу аналіз політики мають суспільне звучання [10, с. 41–45].

Суспільний характер проблем, які є об'єктами аналізу публічної політики обумовлює його специфіку. Мова йде про те, що в аналізі публічної політики, через складність проблем, з якими він має справу, не існує єдиних розв'язків, суто технічних схем аналізу і загалом, абсолютної сталості й уніфікованості даного процесу.

Підсумовуючи вищезазначене можна сказати, що аналіз публічної політики володіє низкою таких визначальних характеристик:

- є пізнавальною діяльністю, яка передбачає консолідацію зусиль спеціалістів у різних галузях і спрямована на вирішення суспільних проблем;

- має прикладну орієнтацію, тобто він спрямований на проблеми, що чітко локалізовані в просторі і часі;

- ґрунтується на міждисциплінарній (природничі і суспільні науки) та мультиметодній основі, він синтезує здобутки багатьох наук, об'єктом дослідження яких є публічна політика і суспільні проблеми;

- передбачає планування та проектування, чутливе до політичної кон'юнктури;

- спрямований на вирішення певної суспільної проблеми, через формування та критичний аналіз альтернативних варіантів рішення і оформлюється як порада або рекомендація особам, що приймають публічні рішення;

- має велике ціннісне навантаження (через політизоване середовище публічної політики), адже суспільні проблеми мають багато можливих розв'язків і вибір найкращої альтернативи завжди потребує відповідного ціннісного обґрунтування.

Таким чином, аналіз публічної політики безпосередньо стосується процесів вироблення та реалізації публічної політики, є сукупністю теоретичних моделей, методологічних принципів, методів, методик і засобів дослідження, конкретних програм і рекомендацій, орієнтованих на практичне використання, досягнення реального результату. Аналіз публічної політики має свій об'єкт – публічна політика, і предмет – конкретні проблеми суспільного життя (чітко локалізовані в просторі і часі), що не зачіпають відносин з приводу влади, але потребують для свого вирішення політичних методів, і вирішуються шляхом вироблення ефективної політики. Крім того, аналіз публічної політики володіє низкою визначальних характеристик, які вирізняють його з поміж інших видів аналітичної діяльності.

Список використаних джерел

1. Аналіз державної політики в Україні: навчальна дисципліна, сфера професійної діяльності, галузь прикладних досліджень: збірка документів і матеріалів / [уклад. О. І. Клієвич, В. В. Тертичка]. – К.: К. І. С., 2004. – 210 с.
2. Ахременко А. С. Политический анализ и прогнозирование: [учеб. пособие] / Ахременко А. С. – М.: Гардарики, 2006. – 333 с.
3. Браун М. П. Посібник з аналізу державної політики / М. П. Браун; [пер. з англ.]. – К.: Основи, 2000. – 243 с.
4. Веймер Д. Л. Аналіз політики: концепції і практика / Д. Л. Веймер, Е. Р. Вайнінг; [пер. І. Дзюби, А. Олійника]. – [2-е вид.]. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2000. – 654 с.
5. Гогвуд Б. Аналіз політики для реального світу / Б. Гогвуд, Л. Ган; [пер. А. Олійника]. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2004. – 396 с.
6. Данн В. Н. Державна політика: вступ до аналізу: підручник для ВНЗ / В. Н. Данн; [пер. з англ. Г. С. Краснокутського; наук. ред. М. О. Баймуратов]. – Одеса: АО БАХВА, 2005. – 504 с.
7. Дем'янчук О. Державна політика і державне управління: політологічні аспекти / О. Дем'янчук. – К.: Факт, 2008. – 272 с.
8. Державна політика: аналіз та механізм її впровадження в Україні: навч. посібник / [Валевський О. І., Ребкало В. А., Логунова М. М. та ін.]; заг. ред. В. А. Ребкало, В. В. Тертички. – К.: Вид-во УАДУ, 2000. – 232 с.
9. Кілієвич О. Англо-український глосарій термінів і понять з аналізу державної політики та економіки. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2003. – 510 с.

10. Пал Л. А. Аналіз державної політики / Л. А. Пал; [пер. з англ. І. Дзюби]. – К.: Основи, 1999. – 422 с.

11. Петренко І. І. Сутність державної політики та державних цільових програм / І. І. Петренко // Віче (Журнал Верховної Ради України). – 2011. – №10. – С.23–25

12. Петренко І. І. Сутність та особливості державної політики / І. І. Петренко // «Гілея: науковий вісник». – 2016. – Вип.115. – С.403–407.

13. Ребкало В. А. Політична аналітика та прогнозування: навч. посібник / Ребкало В. А., Валецький О. Л., Кальниць Ю. Г. – К.: Вид-во УАДУ, 2002. – 60 с.

14. Романов В. С. Вступ до аналізу державної політики: навч. посібник / Романов В. С., Рудік О. М., Брус Т. М. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2001. – 238 с.

15. Тертичка В. Державна політика: аналіз та здійснення в Україні / В. Тертичка. – К.: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2002. – 750 с.

16. Туронко С. Г. Политический анализ: курс лекций: [учеб. пособие] / Туронко С. Г. – М.: Дело, 2005. – 359 с.

17. MacRae D. Policy analysis for Public Decisions / D. MacRae, A. J. Wilde. – North Scituate, MA: Duxbury Press, 1979. – 344 p.

18. Patton C. Basic methods of policy analysis and planning / C. Patton, D. Sawicki. – 3 edition. – New York: Pearson, 2012. – 480 p.

References

1. Analiz derzhavnoi polityky v Ukraini: navchalna dystsyplina, sfera profesiinoi diialnosti, haluz prykladnykh doslidzhen: zbirka dokumentiv i materialiv / [uklad. O. I. Kliievych, V. V. Tertychka]. – K.: K. I. S., 2004. – 210 s.

2. Ahrenenko A. S. Politicheskiy analiz i prognozirovanie: [ucheb. posobie] / Ahrenenko A. S. – M.: Gardariki, 2006. – 333 s.

3. Braun M. P. Posibnyk z analizu derzhavnoi polityky / M. P. Braun; [per. z anh]. – K.: Osnovy, 2000. – 243 s.

4. Veimer D. L. Analiz polityky: kontseptsii i praktyka / D. L. Veimer, E. R. Vaininh; [per. I. Dziuby, A. Oliinyk]. – [2-e vyd.]. – K.: Vyd-vo Solomii Pavlychko «Osnovy», 2000. – 654 s.

5. Hohvud B. Analiz polityky dlia realnoho svitu / B. Hohvud, L. Han; [per. A. Oliinyka]. – K.: Vyd-vo Solomii Pavlychko «Osnovy», 2004. – 396 s.

6. Dann V. N. Derzhavna polityka: vstup do analizu: pidruchnyk dlia VNZ / V. N. Dann; [per. z anh]. H. Ie. Krasnokutskoho; nauk. red. M. O. Baimuratov]. – Odesa: AO BAKhVA, 2005. – 504 s.

7. Dem'ianchuk O. Derzhavna polityka i derzhavne upravlinnia: politolohichni aspekty / O. Dem'ianchuk. – K.: Fakt, 2008. – 272 s.

8. Derzhavna polityka: analiz ta mekhanizm yii vprovadzhenia v Ukraini: navch. posibnyk / [Valevskiy O. I., Rebkalov V. A., Lohunova M. M. ta in.]; zah. red. V. A. Rebkala, V. V. Tertychky. – K.: Vyd-vo UADU, 2000. – 232 s.

9. Kliievych O. Anhlo-ukrainskyi glosarii terminiv i poniat z analizu derzhavnoi polityky ta ekonomiky. – K.: Vyd-vo Solomii Pavlychko «Osnovy», 2003. – 510 s.

10. Pal L. A. Analiz derzhavnoi polityky / L. A. Pal; [per. z anh]. I. Dziuby]. – K.: Osnovy, 1999. – 422 s.

11. Petrenko I. I. Sutnist derzhavnoi polityky ta derzhavnykh tsilovykh prohram / I. I. Petrenko // Viche (Zhurnal Verkhovnoi Rady Ukrainy). – 2011. – №10. – S.23–25.

12. Petrenko I. I. Sutnist ta osoblyvosti derzhavnoi polityky / I. I. Petrenko // «Hileia: naukovyi visnyk». – 2016. – Vyp.115. – S.403–407.

13. Rebkalov V. A. Politychna analitika ta prohnozuvannia: navch. posibnyk / Rebkalov V. A., Valevskiy O. L., Kalnysh Iu. H. – K.: Vyd-vo UADU, 2002. – 60 s.

14. Romanov V. Ie. Vstup do analizu derzhavnoi polityky: navch. posibnyk / Romanov V. Ie., Rudik O. M., Brus T. M. – K.: Vyd-vo Solomii Pavlychko «Osnovy», 2001. – 238 s.

15. Tertychka V. Derzhavna polityka: analiz ta zdiisnennia v Ukraini / V. Tertychka. – K.: Vydavnytstvo Solomii Pavlychko «Osnovy», 2002. – 750 s.

16. Turonok S. H. Politycheskiy analiz: kurs lektsyi: [ucheb. posobie] / Turonok S. H. – M.: Delo, 2005. – 359 s.

17. MacRae D. Policy analysis for Public Decisions / D. MacRae, A. J. Wilde. – North Scituate, MA: Duxbury Press, 1979. – 344 p.

18. Patton C. Basic methods of policy analysis and planning / C. Patton, D. Sawicki. – 3 edition. – New York: Pearson, 2012. – 480 p.

Petrenko I. I., PhD in Political Science, Associate Professor, Philosophy Faculty, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine, Kyiv), i.i.petrenko@icloud.com

The concept, functionality and basic characteristics of public policy analysis

The approaches to the definition of «public policy analysis» are explored in the article. The main components of this category are allocated and analyzed. The author's definition of «public policy analysis» is offered. The functions of public policy analysis are allocated and described. The approaches of leading researchers to distinguishing of defining features of public policy analysis are explored. The main characteristics of public policy analysis as a special kind of analytical work are defined and described.

Keywords: public policy analysis, analysis, policy, public policy, social problems.

* * *

УДК 327«20»:316.46:327.8

Пурій М. Р.,

аспірантка кафедри країнознавства та міжнародного туризму факультету міжнародних відносин, Львівський національний університет ім. Івана Франка (Україна, Львів), mariya.puriy@gmail.com

ПОТЕНЦІАЛ ТА СЦЕНАРІЇ УТВЕРДЖЕННЯ НОВОЇ ГЕГЕМОНІЇ У МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

Обґрунтовано перспективну візію утвердження нової гегемонії у міжнародних відносинах XXI ст.: однополярний світ, з наявністю одного глобального гегемона (США або Китай); біполярний світ, з наявністю двох рівнозначних претендентів на глобальну гегемонію, що передбачає утворення антагоністичних блоків у боротьбі за глобальне панування; мультиполярний світ держав, у якому міжнародна система складатиметься з декількох полюсів, що формуватимуться навколо великих держав та регіональних центрів сили; мультиполярний світ організацій, у якому ключові позиції займатимуть міжнародні організації, що слугуватимуть форумом із розв'язання глобальних питань.

Застосовані методи: історичний, метод аналізу, синтезу, прогностичний та описовий метод.

Основний висновок: зміна у характері безпекового середовища та глобального балансу сил наприкінці 20-го – початку 21-го століття є визначальним чинником, що впливатиме на подальше становлення гегемонії у міжнародних відносинах.

Ключові слова: гегемонія, глобальний баланс сил, США, Китай, міжнародне безпекове середовище, глобальні відносини могутності.

У XXI ст. умови для того щоб стати глобальним чи регіональним центром сили суттєво змінилися. Такі стратегічні та політичні фактори як контроль над світовими грошовими потоками, визначення міжнародного порядку денного, застосування військової сили в ключових регіонах, а також реалізація ідеологічного впливу на інші країни та регіони світу, стали незамінними атрибутами впливової держави. В такому контексті актор, що дотримується всіх цих умов краще ніж інші, а також володіє реальним правом на примус та може ефективного реалізувати його по відношенню до інших держав, зможе встановити свою регіональну гегемонію. Більше того, такий актор може претендувати на статус глобального центру сили, якщо він зможе поширити свій вплив на весь світ.

Порушену у рамках статті проблему розглядали, здебільшого, іноземні втори. Зокрема, слід виокремити праці таких авторів як Б. Бузан, О. Вевер, Ч. Краутхаммер, Дж. Най, Р. Фут. Також вартими уваги є праці Й. Венга, К. Бредфорда, Дж. Вотсона та Дж. Айкенберрі. Щодо вітчизняної літератури, то питання гегемонії у міжнародних відносинах, на жаль, не є дослідженим, що, відповідно, підкреслює важливість представленого дослідження.

Мета дослідження полягає у вивченні явища гегемонії в сучасних міжнародних відносинах та